

79/70 Meâric Suresi

1. Bu ayette geçen “se’ele” fiili ‘sormak’ anlamına geldiği gibi istemek, ihtiyaç duymak (25. ayet) anlamlarına da gelmektedir. Bundan dolayı Mücahid ve birçok ünlü tefsirci, 38/Sâd 16; 26/Şuarâ 187; 8/Enfal 32. ayetleri delil getirerek istemek anlamını tercih etmiş ve müşriklerin meydan okuması bağlamında değerlendirmişlerdir (Mukatil, *et-Tefsir*; Maverdî, *en-Nüket*; İbn Atiye, *el-Muharrer*; Zemahşerî, *Keşşaf*; Âlûsî, *Ruhu'l-Maanî*).

2. “Meâric” kelimesi “mi’rac” kelimesinin çoğuludur. 43/Zuhruf 33. ayette beşerî anlamda tavan, teras ve çatı anlamlarında kullanılan bu kelime, burada kâinatı veya uzayı kuşatan Allah’ın arşını, makamını ifade etmektedir (Maverdî, *en-Nüket*; İbn Atiye, *el-Muharrer*; Zemahşerî, *Keşşaf*). Kelimenin açılımı bir sonraki ayette ortaya konmaktadır. Genel anlamda Allah’ın yüceliğini anlatan ayet, bağlam içerisinde değerlendirildiğinde cinlerin ve dolayısıyla aracı olarak gördükleri tanrıların gökten vahiy aldığına inanan müşriklere bir cevap niteliğindedir. Bütün yüceliklerin sahibi Allah’tır. Yücelmek de yükselmek de O’nun iznine tabidir. Ona rağmen bir yücelik tasavvur edilemez. Meşhur olan anlamıyla miraca delil getirilecek açık bir ayet varsa o da bu ayettir. Fakat bu ayet değerlendirilemediği için yapılan mirac yorumları bu ayetin ruhundan uzak görünmektedir (17/İsra 1).

3. Bu ayette geçen ruh hakkında farklı görüşler öne sürülmüştür. Cumhura göre Cebrail, Kabîsa bin Züeyb’e göre ölmüş insanların ruhu kastedilmiştir (Maverdî, *en-Nüket*; Hamdi Yazır, *Hak Dini*). Allah’a yükseliş ifadesi bir önceki ayette geçen “mirac” kelimesinin açılımıdır. Meleklerin ve ruhun mahşerde, Allah’ın huzurunda saf saf dizilişini tasvir eden 78/Nebe 38; 32/Secde 4 ve 5. ayetler sanki bunu açıklamaktadır. 79/Naziat 1 ve 2. ayetlerde de mümin ve kâfirlerin ruhlarının farklı şekilde alınışı ve Allah’a götürülmesi, insanların ruhunun kastedilmiş olması ihtimalini gündeme getirmektedir (Hamdi Yazır, *Hak Dini*). 97/Kadir 4; 16/Nahl 2 ve Murselat suresinin ilk ayetlerine bakılırsa meleklerin ve vahyin insana indirilmesine de işaret edilmiş olmaktadır. Bu ayetteki ruh kelimesini çoğunluğun Cebrail olarak değerlendirmesinin nedenlerinden birisi de budur.

4. Bu ayette geçen “menûan” ifadesi aşırı cimrilik anlamına geldiği gibi her türlü iyilik talebini reddetme anlamına da gelmektedir (Zemahşerî, *Keşşaf*; Ebussuûd, *İrşad*). Türkçede, “Kimseye zırnık koklatmaz.” anlamındaki deyimini çağrıştırmaktadır.

5. Bu ayetten öncesinde kâfirlerin durumu açıklanmaktadır. Buradan 35. ayete kadar sıralanan vasıflarsa müminlerin özellikleridir. Fakat sadece namaz kılanların özellikleriymiş gibi ifade edilmektedir. Bu son derece derin bir anlama işarettir. Çünkü namaz, imanın dışı vurumu ve yenilenmesi, ahlâkın temeli ve onu düzenleyen bir iç disiplindir (29/Ankebut 45). İlk ayetlerde de işaret edildiği gibi müminin miracı ve Allah ile buluşmasıdır.

6. Mahrum ve muhtaçların zenginlerin malındaki hakkı sadaka değil, zekâtın da dışında hukukî bir hak olarak değerlendirilmiştir. İbn Abbas, İbn Ömer, Hasan, Mücahid, Şa’bî ve çok sayıda ilim adamı, bu düşüncelerini, bu ayetin Mekkî olmasına ve zekâtın farziyetinden önce gelmesine dayandırmaktadırlar (İbn Atiye, *el-Muharrer*). Ancak

bunun uygulaması, terör ve gasp yoluyla değil ahlakî ve meşru bir düzlemde, sosyal barışı koruyarak gerçekleştirilmelidir.

7. Bu ayette iffete riayet konusunda Müslüman erkekler öncelenecek eşleriyle yetinmeleri veya cariyelerinden eş fonksiyonu görmek üzere seçilmiş olanıyla yetinmesi istenmektedir. Açıklama için bkz. 23/Müminun 5, 6. ayetler ve ilgili dipnot.

8. Bu ve devamındaki ayet, üç önemli prensip öngörmektedir ki sünnette bunları bozan kimse münafık kabul edilmiştir. “Emanet ve ahdi gözetmek, şahidliği yerine getirmek” deyimleri, kul hakkını kapsadığı gibi Allah ile yapılan iman sözleşmesini ve onun gereği olan farz yasaklara riayeti de kapsamaktadır (Âlûsî, *Ruhu'l-Maanî*).

9. Namazı ikame etmek, hem namaz kılmak hem de namazı korumak anlamına gelen müşterek anlamlı bir kelimedir. Fakat bu ayette muhafaza etmek ifadesi açıkça dile getirilerek konuya açıklık getirilmektedir. Namazın korunması, namazı boşa çıkaracak davranışlardan uzak durmakla olabilir. Örneğin şirk, nifak, yüz kızartıcı suçlar vs. gibi (29/Ankebut 45). Ayrıca dinin direği olan namazı sürekli kılmak da hem namazı, hem dini yaşatmak ve korumak anlamına gelmektedir (22 ve 23. ayetler). Çünkü namazın terk edilmesi yaygınlaştıkça dindarlarla birlikte dinin canlılığı da çözülmektedir. Zira namazı yok sayan dinler gerçekten bozulmuşlardır.

10. Hz. Peygamber, Kâbe’de namaz kılarken veya Kur’an okurken müşrikler oturdukları yerden kalkıp geliyor, alay ve hakaret etmek için onu dinliyorlardı. Bu esnada da kendi aralarında değerlendirmelerde bulunuyor ve şair, mecnun, kâhin diye sataşıyorlardı. Fakat dinlemekten de kendilerini alamıyorlardı (Maverdî, *en-Nüket*; Sealibî, *el-Cevahir*). Belli ki ahiret konusunda da retçi bir anlayışın yanısıra kuşkuyla yaklaşan ve zaman zaman git geller yaşayan kesimler de vardı. Yani kıyametin ne zaman kopacağını alaycı bir eda ile soranların yanı sıra içlerinde birtakım korkular hissederek meraklı soranlar da mevcuttu. Paragraf bütünüyle ve 14/İbrahim 42-51. ayetlerle karşılaştırmalı olarak okunursa şu mesaj fark edilecektir: Şimdi Peygamber’e doğru düşmanlık için koşuşanlar, kıyamet günü bizim huzurumuza dehşet içinde koşup geleceklerdir!

11. “Doğuların ve batıların Rabbi” ifadesinin anlamı için bkz. 37/Saffat 5.

12. “Nusup” kelimesi, dikilmiş hedefleri ifade ettiği gibi dikilmiş putlar, abide ve anıtlar anlamlarına da gelmektedir.